

JÓKAI MÓR 200

Kakas Márton tolltaraja és arczkép-csarnoka

Strelisky Sándor: *Jókai Mór díszmagyarban*, eredeti fénykép, albumin, 203x113 mm, Budapest, 1887.

Koller Károly és Borsos József: *Jókai Mór*, eredeti fénykép, albumin, 106x65 mm, 1874–1875.

BORDA MÁRTON ÁRON *JÓKAI MÓR 200* CÍMŰ, MAGÁNKIADÁSBAN 2025 TAVASZÁN, JÓKAI MÓR SZÜLETÉSÉNEK 200. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL MEGJELENT SZÁZÖTVEN TÉTELES ANTIKVÁR AJÁNLÓJEGYZÉKE KÉZIRATOKAT, KÖNYVEKET, METSZETEKET, PAPIRRELIKVIÁKAT ÉS LEGNAGYOBB SZÁMBAN KORABELI FÉNYKÉPEKET TARTALMAZ.

A tételek kronologikus sorrendben hat fejezetbe tagolva szerepelnek, kezdve 1845-től (Jókai első nyomtatott elbeszélése az 1845-ös *Tavas* antológiában) egészen 1904-ig: I. *Tavas* (1845–1849), II. *Egy magyar nábob* (1850–1867), III. *Az aranyember* (1867–1886), IV. *Oda fent és oda alatt* (1887–1899), V. *Koronát szerelemért* (1899–1904), VI. *Felfordult világ*. A könyv nem elsősorban kereskedelmi céllal készült, hanem tiszteletadásként, relikviák bemutatásaként. Korábbi gyűjtői és kutatói munkákra, a fényképek tekintetében E. Csorba Csilla 1981-es Jókai Mór Fotótékájára¹ és portálokra (például fenyiratok.hu, újabban <https://webshop.fenyiratok.hu/>) épít.

A húsz éve gyűjtött relikviák, fényképek és kéziratok számos fotótörténeti és filológiai újdonsággal gazdagítják a Jókai-ikonográfiát és az irodalomtörténeti kutatást. A magyar fotótörténetet szempontjából eddig ismeretlen, publikálatlan portréfelvétel például a Simonyi Antal műterméből származó, 1861-es egészalakos portré (18. tétel). Ez a kép három példányban található a gyűjtőnél, az egyiken Jókai saját kezű ajánlásával és szignójával. A Jókairól készült fényképeken túl található a katalógusban családtagjai-

Lengyel Samu: *Jókai villája Balatonfüreden*, eredeti fénykép, albumin, 65x105 mm, Kassa / Balatonfüred, 1873 körül.

Kozmata Ferenc: *Jókai Mór*, eredeti fénykép, albumin, 110x63 mm, Budapest, 1883.

Erdélyi Mór: *Jókai Mór*, eredeti fénykép, celloidin, 168x114 mm, Budapest, 1897–1898.

hoz, közeli barátaihoz, életének fontos helyszínehez (Jókaihoz köthető épületekhez) kapcsolódó ábrázolások és írott dokumentumok is, így a kiadvány Jókait családi, társadalmi és építészeti kontextusban mutatja be. Jó példa erre az 1848-as Jókai névjegykártya (3. tétel), amelyet Benke Rozália, az író feleségének, Laborfalvi Róának a lánya is aláírt. A fényképek alkotói között szerepelnek a kor neves fényképészei és eddig kevésbé dokumentált műtermek egyaránt: a bécsi Ludwig Angerer, a pesti Simonyi Antal, a kolozsvári Veress Ferenc, a balatonfüredi Lengyel Samu, a pesti Schrecker Ignác, Borsos József és Doctor Albert pesti műterme, Kalmár és Liederhoffer pesti műterme, a pesti Ellinger Ede, a német Hanns Hannfstaengl, a londoni Joseph John Elliott és Clarence Edmund Fry, a trencsényi Stern Miksa, az aradi majd pesti Kozmata Ferenc, a pesti Strelisky Sándor, a fiumei Carlo Zamboni, a pesti Erdélyi Mór, a budapesti Koller tanár utódai és a Hungária Fénykép Társaság. Az ikonográfiai újdonságok mellett a fotográfia fél évszázados technikai és esztétikai fejlődése is nyomon követhető: öltözk, póz, műtermi beállítás, háttér, a fotópapír viselkedése, a színezés vagy a vegyi eljárások jelei.

Carlo Zamboni: *Jókai Mór és a Feszty család*, Jókai fogadott lánya (Ill. Róza) és Feszty Árpád esküvője alkalmából, eredeti fénykép, albumin, 203x273 mm, Fiume, 1888. augusztus 7.

Lengyel Samu: *Jókai Mór né Laborfalvy Róza és Jókai Mór ezüstlakodalmuk idején*, eredeti fénykép, albumin, 163x113 cm, Kassa / Balatonfüred, 1873. augusztus

Simonyi Antal: *Jókai Mór*, eredeti fénykép, albumin, 104x67 mm, 1862 körül.

Simonyi Antal: *Jókai Mór né Laborfalvy Róza*, eredeti fénykép, aranyban bőven fürdetett, sötét tónusú albumin, 105x62 mm, Pest, 1862-1863.

Ahogy az előszóban Borda Márton Áron írja: „[...] húsz esztendeje ápolom, mintegy kertként nevelve ezt a gyűjteményt [...]”. A vallomás lelkes gyűjtői identitásra, tudatos gyarapításra, folyamatos kutatásra utal. A bevezető hangsúlyozza, hogy az író kultuszán túl fotótörténeti értékük miatt is fontos ezeknek a tárgyaknak a megőrzése. A tételek részletes formai és tartalmi leírása (méret, állapot, keletkezési év, eredet) tudományos szempontból is nagyon fontos, mert segít az ikonográfia, fotótörténet, könyvtári-levéltári kutatások szempontjából. A száz példányban megjelent katalógust száztizenegy színes illusztráció kíséri, a kiadvány ezáltal kiváló kiindulópontot jelent további kutatásokhoz.

A keletkezés kronologikus sorrendjében való közlés helyett elképzelhető lett volna egy műfaj szerinti és azon belül kronologikus csoportosítás is, például kéziratok (16 tétel), könyvek (59 tétel), fényképek (63 tétel és egy üvegnegatív), sokszorosított grafikák (5 tétel) és egyéb papírelvikviák: névjegy (4), előfizetési felírás (1), röplap (1), gyászjelentés (5), oklevél (5), sorsjegy (1), levélboríték (1), ponyvanyomtatvány (5), nyomtatott körlevél (1), színlap (1). Egy személynévmutató jelentősen segítette volna a könyvben való keresést.

A könyv különlegességét adják az eddig ismeretlen fényképek és kéziratok, az ismert, de ritka példányok, amelyek sokszor csak múzeumokban hozzáférhetők, és a családtagokra, barátokra, épületek fotóira kiterjesztett ikonográfia, amely bemutatja az író arcán túl Jókai vizuális környezetét. A *Jókai Mór 200* relikvia-gyűjtemény katalógus egyszerre művészeti dokumentumközlés és történeti forrás. Fotótörténeti szempontból értéke abban is áll, hogy rekonstruálja a korabeli magyar fotográfiának és a portré-műfajban meghatározó műtermeknek a szerepét, és tudományos igényességgel leírja a tárgyak adatait (év, méret, állapot, keletkezési körülmények). A katalógus méltó folytatása Borda Márton Áron gyűjteményének a Simonyi Antal fotóiból a kecskeméti Magyar Fotográfiai Múzeumban 2024-ben megrendezett, *Apró képecskék a világ bámulatára* című kiállításnak.

¹Tollanként össze-szedegette, bokrétaiba kötötte s a Rév Komáromban 200 esztendeje született Jókai Mór születése napján kinek-kinek eleibe adja: Borda Márton Áron, Magánkiadás, Buda, 2025, 118 oldal.

²E. CSORBA Csilla (szerk.), „Baráti emlékül – Jókai Mór» Jókai Mór összes fényképe (Ikonográfia)”, Népművelési Propaganda Iroda, Budapest, 1981.